

UONGOZI
BY
DUMEY.A.KIJWITI

WAHUSIKA WAKUU

1/MAMA PILI;ni mwanamke aliyetokea familia ya hali ya chini sana,ni mke wa siwila na pia anapenda maendeleo ya kijiji anachoishi,ananyanyaswa sana na mme wake siwa baada ya kujiingiza kwenye mambo ya siasa,wasifu wake wa ndani ni mvumilivu,muongeaji,ana hasira za karibu,wasifu wake wa nje mrefu wa wastani,maji ya kunde,ni mnene wa wastani

2/MWALIMU MKUU;ni mzee wa makamo,ni mnene mwenye kitambi,ni muongeaji na mkorofi kwa asili ni mtu asiye kuwa na msimamo katika maamuzi,anapenda sana rushwa,ametokea katika familia ya hali ya juu katika kijiji,ni baba mwenye familia,ni mwalimu mkuu katika shule ya msingia tukuyu ni mwanaume mwenye wake wawili na watoto sita

3/GEMA;ni rafiki wa mama pili ni nesi katika zahanati ya kijiji ni mpole na mwana harakati,ameolewa mme wake amefungwa kwa kosa la kumpa rushwa askari wa kijiji,yupo karibu na mama pili kama rafiki yake ili kumsaidia kupambania udiwani wa kijiji ili kutatua shida zahanati yao isiyo na dawa wala manesi na madaktari wa kutosha

4/MWENYEKITI;ni mwenyekiti wa kijiji cha gezaulole ,ni mtu asiye na msimamo anafata makundi ya wanaume enzake ,anashirikiana na mwalimu mkuu kwa kupokea rushwa,anafamilia wasifu wake wa ndani ni mpole,muongeaji wa kawaida,ametokea familia iliyo hali ya chini alipopata uwenyekiti ndo akajiinua na kujiweka juu,anapenda wanakijiji wake.

5/SIWILA;(Baba pili)Ni mme wa mama pili ni mlevi sana,hapendii maendeleo ya familia wala ya kijiji akiamini ni kupoteza mda,anamnyanyasa mama pili kwa kumpiga na kumwambia aachane na mambo ya kugombea udiwani kwasababu hawezi yeye ni mwanamkena wlaa hana pesa ya kuendeshea shughuli iyo.ni fundi viatu kilabuni.wasifu wa ndani ni mkorofi,anahasira na mgomvi kwa asilia.

6/MZEE KALINDIMA;mzee wa busara,ana hekima ni mwanajeshi aliyestaafu,hana familia ni mshauri bora katika kijiji cha gezaulole

7/MASALIKA:Mtoto wa mzee kalindima ana umri wa kiutu uzima hana familia anaishi na baba yake katika kijiji cha gezaulole.

UTANGULIZI

NGONJERA

Wanakijiji oyee,wanakijiji oyee
Mti ndiyo gumzo hapa kijijini
Mti umesheheni matunda ya kila aina
Je?tumpe nani ruhusa ya kuupanda na kuchuma matunda
Wahujumu uchumi,wala rushwa wala hawafai kabisa

ONYESHO LA KWANZA

SEHEMU YA 1

(Jukwaani wanaingia watu wa rika tofauti tofauti wanakaa chini ya mti,minong'ono inaanza kusikika kwa mbali watu wakizozana sauti zinazidi kusikika kwa nguvu kuhusu uchaguzi uliopo mbele katika kijiji cha geza ulole wanaume wanasema kwamba katika huu uchaguzi wa udiwani anatakiwa kuwa kushikiriwa mwanaume na wanawake wanapinga wanasema mwanamke ndo mlezi bora hata wa familia nae anafaa anaingia mwenyekiti watu wananyamaza)

MWENYEKITI; wanageza ulole oyeee....!

WANAKIJIJI; oyeeeeeee

MWENYEKITI;sasa nimewaita hapa kwaajili ya kuwaambia kuwa zoezi

kujiandikisha kupiga kula linaanza kesho jioni na pia wanaombea udiwani washaaenda kuchukua fomu nipo hapa kwaajili ya kuwatangaza(anakohoa kwa nguvu na kutoa karatasi katika begi alilobeba)mama pili,mwalimu mkuu awo mpaka sasa ndo waliojitokeza kwenda kuchukua fomu za udiwani.

(vigelegele vinasikika na minong'ono inazidi kuongezeka mara baada tu ya mwentekiti kutaja majina ya waliochukua fomu anainuka mwalimu mkuu nakuanza kutoa maneno ya kashifa kwa mama pili)

MWALIMU MKUU;eti wanakijiji mnataka kuongozwa na mwanamke hapa kijijini mtu ambaye ajui hata jinsi ya kustahimili yeye na familia yake(anaanza kujigamba huku akijitokeza mbele ya ywanakijiji)mimi nichagueni mimi dume la madume nitatimiza haja za mioyo yenu nadhani mnaona shule ninayosimamia

(anainuka mama pili kwa jazba na kuongea kwa sauti kubwa iliyofanya wote wanyamaze wamsikilize)

MAMA PILI:hakika usilolijua ni sawasawa na usiku wa giza wanawake tunaweza popote pale na ndomana nimeenda kuchukua fomu.

MWALIMU MKUU:(anamtusi mama pili na kumkejehi)

WANAKIJIJII; (*wanashangaaa na kuzidi kunong'ona kwa nguvu*)

MZEE KALINDIMA; Haaa mwalimu mkuu iyo sio heshima kabisa atakama nyie ni wapinzani.

(*mzee kalindima anapotezewa na mama pili na mwalimu mkuu anaonyesha hasira katika uso wake anajifunga kanga vizuri kifuani na kiunoni anamwangalia kwa jazba*) huna ata haya unapokea rushwa ndomana kila mwaka shule yetu wala haiendelei unafuha mali za umma.

MWALIMU MKUU: (*anasimama huku akicheka kwa nguvu na kuwaaangalia wanakijiji*) Hahahahahaha jamani nyie wanakijiji ndo mashahidi kuwa mimi ndi nilijenga nyumba za waalimu na kuongeza walimu huyu mama hajui anachoongea.

MAMA PILII; Eti nyumba za walimu wakati unakusanya kodi za nyumba za walimu kila mwezi, usivyo na haya na unadhani nimesahau ulimpa mimba mwanafunzi wa darsa la saba.

(*mwalimu mkuu anapatwa hasira anamsogelea mama pili anampiga kibao cha uso, mama pili anaanguka chini wanakijiji wanaingilia kati katika ugomvi wao*)

MWENYEKITI: anaingilia mzozo huo na kumkana mwalimu mkuu na mama pili kwa kitendo walichofanya sio kizuri na wafike katika ofisi za serikali ya kijiji pia mwenyekiti anatoa msisitizo na kuendelea kuwahamasisha wanakijiji kwenda kujiandikisha katika ofisi za serikali za mtaa.

(*Baba pili anainuka huku akiyumba yumba na kuanguka chini anaokota fimbo anamfata mama pili alipokaa na rafiki yake gema na anaanza kumchapa mama pili na ile fimbo mama pili anakimbia kuelekea nyumbani, Baba pili anaongea kilevi na kiuchovu*)

BABA PILI: shenzi wewe mwaaa...mwaaa..mwanamke unaniabisha mbee..mbee..mbele ya wanaume wa kijiji pumbafuuu kabisa na nakuja huko nyumbani utanieleza alaaaaaaa.

GIZA

ONYESHO LA PILI

SEHEMU YA 1

(*eneo ni lile lile, lipo kimya zinaanza kusikika ngoma kwa mbali na baadae zinasikika kwa nguvu wanajitokeza watu jukwaaani wanaonekana watu wanne wanaume wawili na wanawake wawili wanaingia jukwaaani wanacheza kwa kujidai na kiunoni*)

*wakiwa wamevaa vibwebwe baadae anatokea
mpiga mbiu)*

Mpiga mbiu:lamgambo lamgambo likilia linajambo enyi
wanakijijicha gezaulole kesho ndo siku ya kujiandikisha
na kupata kadi ya mpiga kula yeyote yule aliyejiandikisha
tu kabla ya hapo wanakijiji wote mnaombwa kukusanyika na
mwenyekiti tunapofanyaga mkutano usipange
kukosa.....(anaondoka na wapiga ngoma wakiwa wanacheza
kwa kujidai na kuaacha jukwaa liko wazi)

*(Ngoma zinasikika katika eneo la jukwaa ananigia mtu
mmoja mmoja kila mtu akiwa anaonyesha shida zinazotokea
katika kijiji cha gezaulole,anaanza mlevi amebeba jembe
huku anayumba yumba anaanguka chini huku akiwa
anang'ang'ania kunywa pombe anaacha jembe ,anaingia
mwanafunzi amevaa nguo za shule huku anaujauzito na
wengine,wanaingia wagonjwa huku wamebeba makopo ya yasiyo
na dawa ndani huku wakighalaghala chini,wanaingia
wanakijiji wengine huku wanasikitika na ndipo anaingia
mwenyekiti,mwalimu mkuu,baba pili,)*

MWENYEKITI:(anasimama)wanagezaulole oyeee.

WANAKIJIJI;oyeee!!

MWENYEKITI:sasa namkaribisha mwalimu mkuu aje aongee
kidogo na nyie ili kuwahidi mambo mengi atakayofanya
baada ya kumpatia kula za udiwani.
(Mwalimu mkuu anatoka mbele na kuanza kuongea)

MWALIMU MKUU:wanagezaulole oyeeee

WANAKIJIJI:oyeeee

MWALIMU MKUU:sasa asanteni kwa nafasi hii
mliyonipa,nataka kuongea ukweli wanakijiji wenzangu kuwa
mimi ni mtu safi kabisa wala sijawahi fanya yote hayo
mama pili aliyoyasema naahidi nitafanya kila kitu ili
kutimiza ahadi zenu,kujenga zahanati,kuweka maduka ya
dawa na huduma zote za kijamii.

*(kabla ajamaliza anaingia gema na mama pili.mama pili
anamwanguka mwalimu mkuu kwa kejeli na dharau huku
akiketi kwa yale maneno aliyoyakuta anaongea mwalimu
mkuu)*

*(Mwalimu mkuu anashukuru wanakijiji na kwenda
kukaa.anainuka mama pili kutaka kwenda kuongea anainuka
na mme wake na kumkaripia)*

BABA PILI:unainuka unataka kwenda kuongea nini?kalisha makalio yako hapo nitakuumiza sasa ivi wewe mwanamke.

(Mzee kalindima anamzuia baba pili na kutaka apunguze jazba kwani mke wake anahaki ya kuongea pia hapo hapo wanakijiji wanamuunga mkono mzee kalindima,mama pili anainuka kwa woga lakini anafika mbele akiwa jasiri)

MAMA PILI:Wanagezaulole oyeee

WANAKIJIJII;oyeeee

MAMA PILI;nimesimama mbele yenu hapa sio kuwadanganya anangalia mwanafunzi mjazito,wagonjwa hawana dawa wanaambulia makopo,wanaume zetu wanalala tu vilabuni wala hawaendi shambanj yote sababu ya usimamizi mkinichagua nitasimamia kila kitu hapa kijijini pamoja na kujenga ghala ya chakula hapa kijijini kwaajili yetu nichagueni.

BABA PILI:(anaongea kilevi huku amesimama anayumba yumba)we mwanamke unanitaka nini kwamba mimi siendi shambani si ndiyo unanitaka nini wewe.

MAMA PILI;nimeongea ukweli kutoka moyoni nahidi wanakijiji.

(mzee kalindima,mzee wa makamo amejawa na hekima na busara anasimama anaanza kuongea)

MZEE KALINDIMA:enyi wanakijiji cha gezaulole nadhanu mwashuhudia aya yanayotutokea hapa kijijini lakini ili kupata diwani bora atakae tatua shida zetu basi kila mgombea Ili tuweze kuwaamini mwalimu mkuu jenga zahanati na kuweka dawa na mama pili jenga madarasa mawili katika shule yetu atayeweza ndani ya miezi mitatu uyo ndo atakuwa diwani wetu ama sivyo wanagezaulole?.

WANAKIJIJII;kweliiiiiiii!!! Wapiga makofi na kuanza kushangilia kwa furaha.

(wanakijiji wanakubaliana na maamuzi ya mzee kalindima mining'ono inaanza kusikika na kuanza kutawanyika kwenda kujiandikisha na kupata kadi za kura kwaajili ya uchaguzi unaokuja)

GIZA

ONYESHO LA TATU
SEHEMU YA 1

*(Eneo nyumbani kwa mama pili zinasikika
kelele za vilio usiku wa manane
ndani,ghafla mama pili anatoka nje akiwa
anakimbia na sauti ya baba pili
inasikika)*

BABBLA PILI:kwanini unapenda kushindana na wanaume
unajikuta nani wewe mwanamke unadhani mimi naonekanaje
hapa kijijini.

MAMA PILI;mme wangu unanionea mimi nataka huu uongozi
usinipige mme wangu(huku analia kwa kwikwi)

BABA PILI;ehe kwamba hunielewi subiri apo apo sasa.

*(baba pili anaingia ndani anatoka na kirungu na
panga,mama pili anapiga kelele na kukimbilia nyumbani kwa
rafiki yake gema waliokuwa majirani kidogo,mama pili
anamgongea gema kwa nguvu huku akilia kwa kwikwi)*

MAMA PILI;ge..geem..gema..nakufaaa!!

(gema anafungua mlango kutoka ndani huku akiwa na
mshangao machoni pake)

GEMA;mekuwaje jamani mbona usiku usiku shoga yangu.

MAMA PILI;anaingia na kujitupa chinu baba pili ataniua
kanikuta nimelala kaanza kunishushia kipiga eti kugombea
udiwani namdhalilisha yeye kwa marafiki zake na
wanakijiji.

GEMA;heee ndo kakupiga ivi jamani mwanaume gani huyu hana
staha ata kidogo jamani usiku wote huu mbona kama
jinamizi kimemvaa

MAMA PILI;(ananyamaza kwa kwikwi yake inakata)kisa
nilisema kuwa analewa haendi shambani hasira imezidi sasa
kesho nataka twende kwa wanawake wenzetu tuweze
kukusanyika tutafute njia ya kuanza kujenga madarasa ili
nipate huu udiwani nataka kijiji hiki kisichobadilika
kabla sijazaliwa kibadilike na mzimu itafurahi.

GEMA(anacheka kwa kebehi)shoga una moto wewe si ndo
umetoka kupigwa wewe na ulikuwa unalia na saivi unapanga
mipango mingine kweli kipenda roho kula nyama mbichi
shoga.

MAMA PILI: gema usikwaze mimi kupigwa nimezoea nibebe kwa
leo shoga nilale kesho narudi kwangu saivi mme wangu
atakata panga.

GEMAkaribu shoga,ngoja nikuletee mashuka ila hapo napo
pana mbu embu njoo huku ndani tubanane kwenye haka
kajitanda changu.

*(asubuhi gema na mama pili wanawaita wanawake wote
wanakusanyika kisiri nyumbani kwa gema na kuanza kupanga
mipango ya kuanza kupika pombe na kuuza ili wapate hela
ya kununua matofali na simenti na kuwalipa mafundi
kwaajili ya kujenga madarasa wanafanikiwa kupanga mipango
na mama pili ndo muweka hazina)*

GIZA

ONYESHO LA NNE

SEHEMU YA 1

*(mama pili wamefanikiwa katika
biashara ya kuuza pombe ndani ya
mwezi mmoja na kupata hela nusu
alimpa gema na wanawake wengine
wakanunue simenti na tofali ujenzi
uanze maana ilishapita mwezi mmoja
tayari yeye akabaki na hela ya
kulipa mafundi akaenda kutunza
nyumbani kwake.....jukwaani eneo
ni kilabuni kelele za walevi
zinasikika wakilalamika kuwa
wapelekewe pombe gema anaingia na
kuongea na mama pili)*

GEMA ;shoga tushapata mafundi wameenda kuanza kazi sasa
nimepitia hapa ili nikupe taarifa tunaenda kubeba simwntu
wewe endelea kuuza pombe tupate hela.

*(mwalimu mkuu anaenda katika benki ya kijiji na kutaka
kukopa ili apate pesa za kujenga zahanati akiamini
akipata udiwani atarudisha lakini anakosa baada ya kukosa
rehani ya kuweka kama kithibitisho na wadhamini)*

MHUDUMU;Habari za saivi mzee(huku anakusanya makaratasi
kwenye faili)samahani tunaona huna rehani yoyote ya
thamani kwaiyo hatuwezi kukupa mkopo huo mpaka ulete.

MWALIMU MKUU;rehani ya nini jamani wakati mimi nimesema
naleta tu baada ya mwezi mmoja.

MHUDUMU;hapana ni masharti ya benki mzee unaweza kwenda.

*(Mwalimu mkuu anaondoka kwa huzuni lakini anapata wazo la
kwenda kwa mzee kalindima na kuanza kuongea naye)*

MWALIMU MKUU:hodi mzee hodi
(kimya kinatawala,hakuna yeyote anafungua mlango)

MWALIMU MKUU;hodi jamani hodi.

(Mlango unafunguliwa na mtoto wa mzee kalindima anayeitwa masalikwa mwenye umri wa miaka 30 anamkaribisha ndani)

MASALIKWA;karibu mzee shikamo

MWALIMU MKUU;marahaba,mnaendeleaje hapa

MASALIKWA;alama tu mzee

MWALIMU MKUU;Mzee nimemkuta?

Masalikwa ametok....(kabla ajamaliza mlango unafunguliwa anaingia mzee kalindima mwalimu mkuu anasimama na kumpa heshima)

Mwalimu mkuu:shikamo mzee kalindima

Mzee kalindima:marahaba karibu kijana

Mwalimu mkuu:asante sana

Mzee kalindima:ehee umefikia wapi kuhusu swala
letu*(anakohoa na kuomba aletewe maji na masalikwa)*

Mzee kalindima:ehee umefikia wapi kuhusu swala
letu*(anakohoa na kuomba aletewe maji na masalikwa)*

Mwalimu mkuu;ahaa mzee bana apa ndo kimenileta hapa
nimefika katika ofisi za mkopo nimeambiwa siwezi kupewa
mkopo mpaka niweke rehani thamani ya kitu

Mzee kalindima:ni kweli hawawezi kukupa ivivi basi sawa
nakupa gari langu la mizigo kaweke alafu ukilipa
utarudisha tu mwalimu.

Mwalimu mkuu:asante sana mzee nilijua uwezi nitupa mkono
mm mtoto wako asante sana*(anasimama na kumuaga mzee kalindima)*

(mwalimu mkuu anafanikiwa kupeleka gari benki kama rehani na

anapewa pesa milioni 20 kwaajili ya kuanza ujenzi,lakini anaanza kujenga zahanati inaishia kwenye msingi na hapohapo anaanza kubadilika nakuanza kutoa rushwa kwa wanakijiji ili waweze kumchagua)

GIZA

ONYESHO LA TANO

SEHEMU YA 1

*(miezi mwili na nusu inatimia
lakini zahanati bado haijamalizika
na mkopo unatakiwa kurudishwa
kwenye benki,mama pili anaibiwa
hela na mme wake anashindwa kulipa
mafundi waliojenga madarasa ya
shuleni mwalimu mkuu anakuja
kukamatwa na polisi kwa kutorudisha
mkopo)*

Mwalimu mkuu:jamani niliahidi kurudisha mkopo nilikuwa kwenye harakati mbona mnakuja kunikamata.

Polisi:utaenda kujielezea kituoni na una makosa yakutosha.

Mwalimu mkuu:ujue mimi ni diwani mtarajiwa nitawafunza adabu vijana

(mwalimu mkuu anakwidwa na kupigwa mtama anaanguka chini,wanakijiji wanakusanyika na mama pili anasogea ile anafika kushangaa na yeye anaunganishwa na mafundi wanaomdai wanaanza kumzonga)

Fundi:wee mama wewe usitutanie tunataka hela zetu tumejenga kwa kutumia jasho wala sio mafuta

Mama pili:naahidi nitawalipa jamani naomba mnielewe ninachoongea mimi naendelea kuuza pombe

Fundi:pombe zako peleka uko mama usitutanie twendeee huku.

(wanamchukua mumpeleka serikali za mtaa,viongozi wanaamua kuwafuta wagombea hao na kuchana fomu zao na kuwapa nafasi wengine katika uchaguzi masalikwa mtoto wa mzee kalindima akawa na mpinzani wake gema lakini anashinda kutokana na busara za baba yake wanakijiji wakamuamini na wala sio gema aliyelazimishwa na rafiki yake mama pili)

Masalikwa:wanagezaulole oyeeeeee

Wanakijiji:oyeeeeeeee!

Masalikwa:nafurahi sana kupata nafasi hii ya udiwani kwa kupitia mikono yenu naahidi nitatimiza ahadi zangu na hata za viongozi wengine walizoahidi.

Wanakijiji wanapiga vigelegele na ngoma zinasikika kwa mbali na baadae zinasikika zaidi na wanakijiji wanaanza kucheza huku wakimbeba diwani wao masalikwa.

GIZA

MWISHO